

บทที่ 5

สรุปผล วิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนท้องถิ่นในเขตบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์ ในหมู่บ้านท่าขันทอง ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีประชุม การอบรม การศึกษาดูงาน การทดลองฝึกปฏิบัติ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ภายในชุมชนและประเมินจากสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา

1. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน ประกอบด้วย การร่วมคิดและร่วมศึกษาเรียนรู้ของชาวบ้านในชุมชน การร่วมรับรู้ปัญหาและหาหนทางแก้ไขบนฐานของความเข้าใจร่วมกัน การร่วมพัฒนารูปแบบของการบริการ การมีส่วนร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติของชุมชนและของนักท่องเที่ยว และการร่วมประเมินผลโดยกระบวนการดังกล่าวสมาชิกโฮมสเตย์ได้มีโอกาสร่วมดำเนินทุกกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน

การจัดการบ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์ของบ้านท่าขันทอง ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนได้จัดประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้าน โดยผ่านเวทีประชุมทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ พุดคุยกันอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ การร่วมปรึกษาหารือ ร่วมสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น กระบวนการดำเนินกิจกรรมการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรของชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการ บ้านพักมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบ เห็นประโยชน์ของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยผ่านเวทีการจัดอบรมมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มาตรฐานสุขอนามัย การกำหนดอัตราค่าบริการและการบริหารจัดการรายได้เข้าสู่ชุมชน ทีมวิจัยมีบทบาทในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนที่เปิดบ้านพักโฮมสเตย์ โดยการสร้างเครือข่ายชุมชน จากการดำเนินกิจกรรมการศึกษาดูงาน เพื่อให้ชุมชน เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกิดการรวมตัวของสมาชิก มี

แนวทางในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับชุมชนของตนตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 7 ด้าน คือ

ด้านที่พัก สมาชิกมีการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้ในการจัดการบ้านพักให้สวยงามเป็นระเบียบ

ด้านอาหารและโภชนาการ ชุมชนยังคงอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยที่มิวิชัยได้ส่งเสริมโดยการจัดอบรมมาตรฐานการบริการอาหารเพื่อให้สมาชิกนำความรู้ประยุกต์ใช้กับการให้บริการอาหารภายในบ้านพัก

ด้านความปลอดภัย สมาชิกจะรับผิดชอบดูแลความปลอดภัยโดยเป็นข้อตกลงที่ได้จากการประชุมร่วมกันของคนในชุมชน

ด้านการจัดการ ชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อจัดบ้านในรูปแบบโฮมสเตย์มาก่อนที่มิวิชัยจะเข้ามาในพื้นที่ และเมื่ออยู่ระหว่างกระบวนการของงานวิจัย ชุมชน ได้จัดตั้งคณะกรรมการโฮมสเตย์ของชุมชน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโฮมสเตย์ และกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมเด่นของชุมชนคือ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วิชาหกิจชุมชน เช่น การชมสวนส้มโอ ชมการเลี้ยงปลา ชมการทำงานของกลุ่มข้าวกล้อง ชมการเลี้ยงจิ้งหรีด 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การล่องเรือน้ำโขงชมวิถีชีวิตริมฝั่งโขง การชมกรรมวิธีการทอผ้า (กลุ่มผ้าทอ) การชมการแสดงเซิ้งและดนตรีพื้นบ้านและหมอลำ พิธีบายศรีสู่ขวัญ รับประทานอาหารขันโตก และ กิจกรรมตามประเพณี 12 เดือน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าของบ้านและชุมชน

ด้านสภาพแวดล้อม ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ แม่น้ำโขง และมีแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เพราะคนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านอยู่เสมอ และมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานในหมู่บ้านใกล้เคียง

ด้านการส่งเสริมการตลาด ระหว่างกระบวนการวิจัย ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนได้ประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ผ่านสื่อโทรทัศน์ และหลังจากกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นทีมวิจัยได้จัดประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวบ้านแซว และจัดแสดงนิทรรศการ ชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเอกสารคู่มือการท่องเที่ยวของ ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และมีเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว เพื่อเผยแพร่ข้อมูลของตำบล

2. การพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนได้นำ แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นพื้นฐาน 7 ประการ มาค้นหาปัญหา ค้นหาสาเหตุ ของปัญหา กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันภายในชุมชนและ แนวปฏิบัติสำหรับ

นักท่องเที่ยว ชุมชนสร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกันโดยจัดการประชุมสม่ำเสมอ และมุ่งมั่นใน ข้อตกลงและคุณภาพมาตรฐาน ใช้หลักการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมาตรวจสอบประเมินและ ปรับปรุงบ้านพักโฮมสเตย์ ผลการวิจัยพบว่าชุมชนสามารถบริหารจัดการโฮมสเตย์ภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม กล่าว คือชุมชนได้เลือกสร้างความสมดุลของการบริหารจัดการ โดยใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรม ให้ความสำคัญของสังคมส่วนรวมมากกว่า การแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ใช้หลักจริยธรรมคุณธรรมนำธุรกิจ และพัฒนาศักยภาพของตนเองพร้อมๆ กับการทำงานแบบเครือข่าย สิ่งเหล่านี้ สะท้อนถึงความสามารถใช้หลักความมีเหตุผลในการร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา การนำหลักคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตไปปรับใช้ ในทุกขั้นตอนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันการกระจายรายได้ได้อย่างเท่าเทียม มาเป็นแนวทางการพัฒนา เข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอย่างดี และสามารถพัฒนาภูมิปัญญาที่มีอยู่ไปสู่การบริการแบบใหม่ เพิ่มขึ้นด้วย

3. ผลจากการประเมินผลการมีส่วนร่วมการจัดการโฮมสเตย์ พบว่าสมาชิกโฮมสเตย์มีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา โฮมสเตย์ทุกขั้นตอนจนสามารถขอรับการประเมินผลโฮมสเตย์ไทยได้ สมาชิกมีความมั่นใจในการให้บริการมากขึ้น และมีพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก สรุปได้ว่าชุมชนได้พัฒนาตนเองเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการจัดการ ความรู้ และเป็นชุมชนเข้มแข็งผ่านกระบวนการพัฒนาโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

2. วิจัยผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน

กลุ่มโฮมสเตย์มีการบริหารจัดการในรูปแบบกรรมการกลุ่ม เกิดการพบปะพูดคุยผ่านการ ประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มผ้าทอ กลุ่มอาหาร กลุ่มจิ้งหรีด กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มการแสดง เป็นต้น ซึ่งทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแบ่งปันเพื่อ แส่ซึ่งกันและกันและกันชุมชน ส่งผลต่อการกระจายรายได้ของชุมชนจากการที่ผลผลิตทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ออกสู่ตลาด เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านแควมีบทบาทอย่างมากในการจัดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาและจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับน้ำโจง มีชีวิตที่ พึ่งพากับสายน้ำโจง เป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร การเดินทาง การขนส่ง และอีก หลายกิจกรรมในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้ชุมชนยังดำรงวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เข้มแข็ง ซึ่งส่งผลต่อการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในส่วนของบ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 เป็นชุมชนอีสานซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานยังลุ่มน้ำโจง เขตพื้นที่ของ อบต. บ้านแคว เป็นชุมชนที่มี โครงสร้างของระบบเครือญาติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และตั้งมั่นในศีล ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการ

ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงให้ความเคารพในวัฒนธรรมชุมชน คือน้ำใจแห่งความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ต่อการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ถ้าวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็งการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อทำกิจกรรมจะสำเร็จได้ไม่ยาก

สำหรับปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการโฮมสเตย์ พบว่าการสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชุมชน โดยผ่านกระบวนการจัดประชุม นั้น เป็นสิ่งที่จะทำให้คนในชุมชนได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ และแลกเปลี่ยนเรื่องความรู้และความดี และนำความรู้และความดีนั้นมาทำการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของความรักใคร่ปรองดอง ดังเช่นบ้านท่าขันทอง ได้นำเสนอต่อเวทีการประชุม เรื่องการเปิดหมู่บ้านให้เป็นโฮมสเตย์ที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยไม่ทิ้ง ซึ่งวิถีชีวิตภายใต้ความเป็นอยู่อย่างพอเพียงและคงไว้ซึ่งความสามัคคีของชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อการประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกร และจัดทำบ้านพักให้เป็นโฮมสเตย์เพื่อเป็นรายได้เสริม การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกระบวนการประชุม ผู้วิจัยพบว่า คนในชุมชนสามารถร่วมกันวิเคราะห์และวางแผน เพื่อดึงเอาสิ่งที่ดีของชุมชนที่มีอยู่ก่อนแล้ว นำออกมาเพื่อให้ชุมชนได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญที่บางครั้งชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ปกติ แต่สิ่งเหล่านี้กลับกลายเป็นสิ่งที่ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว ประทับใจและสนใจในกิจกรรมของชุมชน แต่ทั้งนี้ผู้ที่ตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใด ๆ ต่อไปนั้น คือ คนในชุมชนเอง นอกจากนี้คนในชุมชนได้เรียนรู้การแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกคณะกรรมการโฮมสเตย์ การกำหนดกฎระเบียบและอัตราค่าบริการ โฮมสเตย์ ผ่านกระบวนการยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ซึ่งเป็นหลักการของประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แสงแก้ว (2549) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของชุมชนคอกพาหมีที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ผลการศึกษาพบว่าด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่าชุมชนเข้าใจว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ ความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมซึ่งนำไปสู่กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นความรู้ของคนและความยั่งยืนของทรัพยากรของท้องถิ่น

การที่ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ มีการคิดค้นบนพื้นฐานของความเป็นจริงของการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับที่ เสน่ห์ จามริก (2545, 5-14) กล่าวว่า งานวิจัยชาวบ้านต้องสละกรอบความคิด (Conceptual Framework) ออกไปแล้วจึงแสวงหาฐานคิดที่อยู่บนฐานของความจริงในสถานะทางภูมิศาสตร์และสังคม วัฒนธรรมของเรา ให้ชาวบ้านได้เกิดการเรียนรู้จากภายใน (Inside out) หมายถึง การเรียนรู้ที่ค้นหากจากภายใน ซึ่งชาวบ้านมีชีวิตร่วมอยู่กับประเพณี ภูมิปัญญา แต่สิ่งเหล่านี้ถูกละเลย ทอดทิ้งและ ถูกบ่อนทำลายมาเป็นเวลาช้านาน การฟื้นฟูการเรียนรู้จากภายใน เช่น ชาวบ้านก็รู้จักทรัพยากรของ

ตนเอง รู้จักภูมิปัญญาของตนเอง ประเพณีความสัมพันธ์ภายในชุมชน เป็นประเด็นที่สร้างการมีส่วนร่วมได้ง่ายเพราะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องที่ชุมชนมีความรู้เป็นอย่างดี

ชุมชนบ้านท่าขันทองมีเครือข่าย (Network) ภายในชุมชนด้วยกันจากการรวมกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มผ้าทอ กลุ่มอาหาร กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่ม จิ้งหรีด กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ทำให้เกิดลักษณะของการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีผู้มาศึกษาดูงาน ชุมชนได้เปิดบ้านพัก โฮมสเตย์ และเชื่อมโยงกลุ่ม วิชาหกิจต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกิดการประสานงานติดต่อกัน ระหว่างกลุ่มง่ายขึ้น นอกจากนี้ชุมชนบ้านท่าขันทองยังสร้างเครือข่ายนอกชุมชน โดยผ่านกิจกรรม การศึกษาดูงาน และการเข้าร่วมอบรมมาตรฐานโฮมสเตย์ จึงได้เกิดเวทีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชน สอดคล้องกับที่ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา (2552, 59) ให้ความสำคัญกับ เครือข่ายชุมชนเนื่องจากชุมชน จะได้รับประโยชน์จากเครือข่าย คือ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความคิด การแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ แรงบันดาลใจ และทักษะต่าง ๆ มีแง่มุมมองจากหลายคนหลายองค์กร มีเพื่อนที่มีความต้องการคล้ายกัน คิดและอุดมการณ์เหมือนกันก่อให้เกิดความ สัมผัสใจ ให้กำลังใจกัน และช่วย เหลือกันในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมมือกันทำ แบ่งงานกันทำช่วยเหลือกัน และกัน เสริมพลังอำนาจในการต่อรอง

2. การพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง

สภาพของชุมชนในเขตบ้านแซว มีความพร้อมด้านวิถีชีวิตพื้นถิ่น มีความเข้มแข็งของชุมชน ในการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เช่น การทำนา การทำสวนผลไม้ การปลูกผัก และการ ประมง ลักษณะการดำเนินชีวิตของชุมชนมีความสัมพันธ์กับน้ำโขง ซึ่งเป็นคุณค่าใจกลางของการ ดำเนินชีวิต คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะเปิดใจรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ใน ส่วนของบ้านท่าขัน ทอง หมู่ที่ 3 ซึ่งเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการโฮมสเตย์ตามกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น สิ่งที่เป็นจุดเด่นของ ชุมชนคือ เรื่องคุณธรรม ได้แก่ ความมีน้ำใจ มีไมตรีจิต มีศีล ความรักกันฉันท์พี่น้อง แบ่งปันช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ความสมถะเรียบง่าย ไม่นิยมความรุนแรง มีความซื่อสัตย์ไม่คด โกง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเป็นเจ้าบ้านโฮมสเตย์ที่จะเปิดต้อนรับผู้มาเยือนทุกคน

ชุมชนบ้านท่าขันทองมีวัฒนธรรมของการพึ่งพาอาศัยกันในหมู่บ้านตามหลักความพอเพียง ด้านความพอประมาณ และความมีเหตุผล โดยชุมชนมีการจัดการโฮมสเตย์ 2 รูปแบบ คือ โฮมสเตย์ ที่เน้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และการทำกิจกรรมประจำวัน ร่วมกัน มีกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน มีอาหารประจำท้องถิ่น มีสินค้าหัตถกรรมของชุมชน และ โฮมสเตย์ที่เน้น การท่องเที่ยวเชิง วิชาหกิจชุมชน คือ มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพ ของชุมชน เช่น การ ปลูกข้าว การ ทำสวน ผลไม้ อาทิ ส้มโอ เงาะ การปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่ของบ้าน และ

ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้อง อินทรีและและการทอผ้า การพัฒนา โสมสเตย์ของบ้านท่าขันทอง พัฒนาตาม ศักยภาพที่มีอยู่จริง เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อม รอบบ้านให้สวยงามโดยนำพืชผักกินได้มาปลูก ทำเป็นแปลงสวนผักแทน การนำซื้อต้นกล้าดอกไม้มาปลูก การนำผ้าทอพื้นบ้านมาใช้ตกแต่ง เป็นผ้าม่าน ผ้าเช็ดมือ และที่สำคัญคือ การเน้นเรื่องของความสะอาดในตัวบ้านและบริเวณรอบบ้าน การบริการด้านอาหาร เจ้าของบ้านจะทำการประกอบอาหารซึ่ง เน้นการประกอบอาหารพื้นบ้านโดยใช้ผักพื้นบ้านที่ปลูกเองและมี อยู่ตามฤดูกาลเช่น หน่อไม้ ผักกูด ผักกาด เป็น วัตถุดิบ รวมถึงการนำ วัตถุดิบภายในชุมชนมาให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น จิ้งหรีด ข้าวกล้อง ซึ่งทำให้เกิดการกระจาย รายได้และเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใน ชุมชน เป็นการพัฒนาที่มีเหตุผลและไม่เกินกำลัง ความสามารถของตนเอง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัย ในแห่งอื่น พบว่ามีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของยุทธนา สมลา (2550) ที่พบว่า การใช้หลักพอประมาณทำให้หมู่บ้านบุไทรมีการ วางแผนในการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเกิดประ โยชน์ต่อชุมชนทั้งส่วนที่เป็นบ้านพัก การ ให้บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ส่วนเกิดจากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นหลัก ทำให้ลด ต้นทุนในการดำเนินงานลง รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวันของเหล่าสมาชิก การใช้หลักการมีเหตุผล การวางแผนการดำเนินงานของโสมสเตย์ บ้านท่าขันทอง มีความสอดคล้องกับเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รวมถึงการเสนอข้อคิดเห็น ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน การใช้หลักภูมิคุ้มกัน มีระบบการจัดการด้านการเงินของกลุ่มที่ชัดเจน ทำให้ กลุ่มโสมสเตย์ไม่ต้องเสี่ยงต่อภาวะขาดทุนและยังใช้รายได้ในการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนกลุ่ม อื่นๆด้วย เงื่อนไขด้านความรู้ มีการนำทรัพยากรและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์กับ แนวคิดทางการ ท่องเที่ยวทำให้ได้ ผลิตภัณฑ์และบริการรูปแบบใหม่ที่ สร้างความน่าสนใจให้กับ นักท่องเที่ยว ด้วย สุดท้ายคือเงื่อนไขด้านคุณธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอนมีผลต่อ การดำเนินงานมีความ โปร่งใสและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มุ่งไปที่ผลประโยชน์โดยรวมของชุมชนเป็นที่ตั้ง ทำให้ เกิดความสามัคคีในกลุ่มของสมาชิก

การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ ชุมชนได้มีการเลือกคณะกรรมการโสมสเตย์โดยผ่านการ ประชุมคัดเลือกและได้รับการยอมรับจากสมาชิก มีการกำหนดอัตราค่าบริการและข้อปฏิบัติสำหรับ นักท่องเที่ยว ทำให้การบริหารงานโสมสเตย์มีความโปร่งใส แ ละมีการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน และบริหารจัดการโดยสร้างความสมดุลทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและแนวปฏิบัติเศรษฐกิจ พอเพียง โดยสมัครใจ และทำดีเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมี ความ สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนนั่นเอง

3. การประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์

การที่ชุมชนสามารถสร้างสรรค์ปัญหาซึ่งมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ดั้งเดิมและนำมาประยุกต์กับความรู้ใหม่ ๆ มีการเรียนรู้ หาข้อมูล เพิ่มเติม แล้วนำสิ่งที่ดีที่ผ่านการยอมรับจากคนในชุมชนมาพัฒนาตนให้เกิดความเป็นไปได้จริงโดย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชน เป็นผู้กำหนดแนวทางในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้น ผลที่เกิดขึ้นคือ คนในชุมชนมีความศรัทธาในตัวเอง ศรัทธาในกลุ่มภายในชุมชน มีฐานความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน แบ่งปันกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีการเรียนรู้ที่เกิดจากภายในชุมชน เองซึ่งทำให้เกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

การจัดการโฮมสเตย์โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดผู้นำชุมชน จากการผ่านเวทีการประชุมทั้งในชุมชนเอง และนอกชุมชน จากการได้เข้าร่วมประชุม อบรม และศึกษาดูงาน โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้จัดขึ้น พร้อมกันนี้สมาชิกโฮมสเตย์ ได้นำความรู้และข้อมูลที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในพัฒนาโฮมสเตย์ของตนให้น่าอยู่ น่าอาศัย มากขึ้น

ผลพลอยได้จากการพัฒนาโฮมสเตย์ชุมชน ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน (หมอรา หมอแคน คนตรีพื้นบ้าน และการฟ้อนรำ) สินค้าหัตถกรรม ได้แก่ ผ้าทออีสาน การสานเสื่อกก อาหารพื้นบ้าน การนำรถอีแต๋นที่ใช้ในการขนพืชผลทางการเกษตรมาใช้บริการนำนักท่องเที่ยวชมหมู่บ้าน และภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาไท ยอีสาน ซึ่งสำหรับภายในชุมชนเอง คือ การอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่ และสำหรับนักท่องเที่ยวเองนั้น คือการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่นให้รู้จักและชื่นชม

การประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประสานงานระหว่างทีมวิจัย และ อบต .บ้านแซว ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปได้เป็นอย่างดี คน ในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว ที่ได้มาโฮมสเตย์ของตน และสิ่งที่ชุมชนมีความพึงพอใจต่อมา คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านพักโฮมสเตย์ให้เป็นระเบียบ เพราะทำให้คุณภาพชีวิตของชาวบ้านดีขึ้น มีค วามสะอาด ถูกสุขอนามัย สิ่งที่ทำให้การจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน สามารถยื่นขอรับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ได้คือการที่ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินกิจกรรม ทุกขั้นตอน ผ่านกระบวนการของการประเมินภายในโดยสมาชิกของชุมชนเองเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันหน่วยงาน อบต .หน่วยงานสาธารณสุขชุมชน และหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่สำนักงาน กานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายและมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย ซึ่งชุมชนได้แสดงศักยภาพด้านความคิดเห็น การตัดสินใจในการคัดเลือกบ้านพัก และการนำความรู้มาตรฐานโฮมสเตย์มาใช้ประกอบการประเมินภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนดำเนินกิจกรรมการจัดการโฮมสเตย์จนสามารถยื่นขอรับการประเมินภายนอกเพื่อให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นกระบวนการที่ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ชุมชนเอง และสร้างความเชื่อมั่นในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าพักโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงการอยู่ การกิน การดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นชีวิตจริงนอกเหนือการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

3. ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยง โฮมสเตย์ที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนที่มีการจัดการโฮมสเตย์ ทำให้ชุมชนมีเพื่อนที่มีกิจกรรมคล้ายกัน มีแนวคิดและอุดมการณ์เหมือนกันก่อให้เกิดความสามัคคี ให้กำลังใจกัน และช่วยเหลือกันในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมมือกันทำ แบ่งงานกันทำช่วยเหลือกันและกัน เสริมพลังอำนาจในการต่อรอง ซึ่งประโยชน์ของเครือข่ายโฮมสเตย์จังหวัดเชียงราย ทำให้นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาการพักในจังหวัดเชียงรายเพิ่มขึ้น และส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัด มีความเด่นชัดเพิ่มขึ้น

2. กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองเป็น เอกลักษณะทางวัฒนธรรมที่บ้านท่าขันทองควรส่งเสริมและอนุรักษ์และสืบทอดไปสู่เยาวชน เพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลกระทบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในท้องถิ่นที่มีผลต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน

4. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการโฮมสเตย์ระหว่างพื้นที่ เช่น โฮมสเตย์ที่บริหารจัดการโดยกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ว่ามีการนำเอาภูมิปัญญาหรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าเข้ามาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์หรือไม่อย่างไร

5. การจัดการโฮมสเตย์ควรได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการศึกษารูปแบบเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ รวมถึงการปลูกฝังคนในชุมชนให้ดำรงรักษาวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตน มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน